

Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma - hyviä suunnittelukäytäntöjä

Pirkanmaan ympäristökeskus
Hämeen ympäristökeskus

YMPÄRISTÖOPAS 2008

Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma - hyviä suunnittelukäytäntöjä

**Pirkanmaan ympäristökeskus
Hämeen ympäristökeskus**

Tampere 2008

PIRKANMAAN YMPÄRISTÖKESKUS

PIRKANMAAN
YMPÄRISTÖKESKUS

HÄMEEN
YMPÄRISTÖKESKUS

YMPÄRISTÖOPAS 2008
Pirkanmaan ympäristökeskus
Yhdyskuntatekniikan osasto

Taitto: Anu Peltonen
Sisäsivujen kuvat: Kaija Joensuu, Anu Peltonen

Julkaisu on saatavana myös internetistä:
www.ymparisto.fi/julkaisut

Tampereen yliopistopaino Oy, Tampere 2008

ISBN 978-952-11-3006-9 (nid.) tai (sid.)
ISBN 978-952-11-3007-6 (PDF)
ISSN 1238-8602 (pain.)
ISSN 1796-167X (verkkokj.)

ALKUSANAT

Ensimmäiset kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmat valmistuivat kunnissa vuonna 2004. Nyt vesihuollon kehittämissuunnitelmien osalta ollaan siirtymässä niiden päivitysvaiheeseen.

Kuntien kehittämissuunnitelmat laadittiin erilaisin menettelyin hyödyntäen suunnittelun tueksi vuosina 2002-2003 laadittua esimerkkijäsentelyä. Esimerkkijäsentely tehtiin maa- ja metsätalousministeriön, Suomen Kuntaliiton ja alueellisten ympäristökeskusten toimesta. Yleisen tavoitepohjan suunnittelulle antoi vesihuoltolaki (119/2001). Vesihuoltolain tarkistaminen on myös lähdössä liikkeelle ja sen yhteydessä arvioidaan tarpeet säätää nykyistä tarkemmin kehittämissuunnitelmien sisällystä ja päivittämisestä.

Keväällä 2006 päätettiin käynnistää aihetta käsitelleen diplomityön ja muun aineiston sekä saatujen käytännön kokemusten pohjalta hyvien suunnittelukäytäntöjen laatiminen kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmien päivittämisen tueksi.

Julkaisussa on haluttu korostaa erityisesti vesihuollon kehittämissuunnitelman strategista luonnetta ja sen yhteyttä muuhun kunnassa tehtävään vastaavan tasoiseen kehittämissuunnitteluun, kuten maankäytön suunnitteluun ja ympäristöterveydenhuoltoon. Strategisluonteista kehittämissuunnitelmaa on todettu tarvittavan kunnassa mm. päätöksenteon, budjetoinnin ja ulkopuolisen rahoitusavustusten hakemisen tukena sekä myös tietolähteenä vesihuollon alueellista suunnittelua varten. Julkaisun sisältö on valmisteltu Pirkanmaan ympäristökeskuksen, Hämeen ympäristökeskuksen ja Hämeen ammattikorkeakoulun yhteistyönä. Hankkeen on rahoittanut maa- ja metsätalousministeriö, jonka toimeksiannosta Pirkanmaan ympäristökeskus on toiminut hankkeen koordinoijana. Julkaisun laatimisesta on vastannut työryhmä, johon ovat kuuluneet seuraavat henkilöt:

Ari Nygren, Pirkanmaan ympäristökeskus
Kaija Joensuu, Pirkanmaan ympäristökeskus
Paavo Päätalo, Hämeen ympäristökeskus
Timo Virola, Hämeen ympäristökeskus
Markku Raimovaara, Hämeen ammattikorkeakoulu
Eija Säger, Hämeen ammattikorkeakoulu

Joulukuussa 2006 pyydettiin luonnostekstistä kommentteja alueellisilta ympäristökeskuksilta, Suomen Kuntaliitolta, Vesi- ja viemärlaitosyhdistykseltä, Tampereen teknillisen yliopiston bio- ja ympäristötekniikan laitokselta sekä useilta kunnilta ja vesihuoltolaitoksilta. Alkuvuodesta 2007 työryhmä sai usealta taholta arvokkaita mielipiteitä, joita on hyödynnetty sisällön valmistelussa. Lisäksi loppuvuodesta 2007 järjestetyssä yhteistapaamisessa Suomen Kuntaliiton kanssa käsiteltiin julkaisun sisältöä.

Työryhmä kiittää kaikkia tahoja ja henkilöitä, jotka ovat lausunnoillaan ja kommenteillaan myötävaikuttaneet tämän julkaisun laatimisessa.

SISÄLLYS

Alkusanat	3
1. Lähtökohdat ja keskeiset tavoitteet	7
2. Hyviä suunnittelukäytäntöjä	9
2.1 Suunnittelutyön toteutus	9
2.2 Kehittämistarpeita.....	11
2.2.1 Yleiset kehittämistarpeet	12
2.2.2 Kehittämissuunnitelman sisällölliset kehittämistarpeet.....	13
Kirjallisuus	18
Liite 1. Suunnitelman vaihtoehtoinen rakenne	19
Liite 2. Suunnitelman toteutumisen seuranta ja tarkistaminen	22
Liite 3. Suunnittelun osapuolet	23
Liite 4. Viestintä ja vuorovaikutus	24
Liite 5. Vaihtoehtoisen rakenteen ja esimerkkijäsentelyn yhtymäkohdat	26
Liite 6. Vesihuollon suunnitteluun vaikuttavaa lainsäädäntöä	27
Kuvailulehti	36

1 Lähtökohdat ja keskeiset tavoitteet

Vesihuoltolakiin (119/2001) on koottu säännökset mm. vesihuollon yleisestä kehittämisestä ja järjestämisestä, kuntien, vesihuoltolaitosten ja niiden asiakkaiden velvollisuuksista ja oikeuksista sekä vesihuollon maksuista ja sopimuksista. Vesihuoltolain 2. luku käsittelee vesihuollon kehittämistä ja järjestämistä. Vesihuollon kehittämissuunnitelma esitetään siinä yhteydessä tärkeänä suunnitelma-asiakirjana, jossa kunnan vesihuoltoon liittyvät kehittämistarpeet ja –toimenpiteet esitetään.

Vesihuoltolaissa ei esitetä yksityiskohtaisia vaatimuksia kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelman sisällölle ja tarkkuudelle, vaan kunta voi itse arvioida ja ratkaista sen omiin tarpeisiinsa nähden. Kunnan tulee kuitenkin arvioida tarpeet VHL:n tavoitteet huomioon ottaen.

Ensimmäisten kehittämissuunnitelmien laatimisen tueksi katsottiin tarpeelliseksi tuottaa esimerkkijäsentely, jolla pyrittiin helpottamaan ja yhdenmukaistamaan suunnittelijoiden työtä. Esimerkkijäsentelyn tavoitteena oli myös lisätä yhteistyötä kunnan eri toimialojen kesken sekä samalla varmistaa tietyn kohtuullisen suunnittelun laatutason turvaaminen. Nyt kunnissa ollaan siirtymässä kehittämissuunnitelmien päivittämisvaiheeseen. Päivittämistarpeeseen vaikuttavat monet tekijät, kuten mm. muutokset yhdyskuntakehityksessä, kuntien yhdistymishankkeet sekä kuntien vesihuoltolaitosten yhä ilmeisemmäksi käyvä tarve lisätä yhteistyötä yli kuntarajojen.

Kuntakohtaisten vesihuollon kehittämissuunnitelmien kehittämistarpeiden kartoitustyötä on tehty mm. Pirkanmaan ympäristökeskuksen ja Tampereen teknillisen yliopiston yhteistutkimuksessa, jossa analysoitiin 11 kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmia. Tutkimuksessa mukana olleet kunnat valittiin Pirkanmaan, Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen maakunnista.

Tutkimus tehtiin diplomityönä ja sitä ohjasi työn tueksi perustettu ohjausryhmä. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa erilaisista kehittämistarpeista erityisesti liittyen suunnittelun ohjeistuksen ajantasaistukseen. Valmistunut diplomityö (Sara Poijärvi 2006) on ollut käytettävissä tutkimusaineistona. Lisäksi kehittämistarpeita on kartoitettu viranomaisten ja kuntien välisien neuvotteluiden yhteydessä sekä muilta sidosryhmiltä saadun palautteen avulla.

Kehittämissuunnitelmista suoritetun analysoinnin pohjalta päädyttiin siihen, että kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmien sisältöä voidaan ja on perusteltua edelleen kehittää. Tämä julkaisu on laadittu ensisijaisesti kunnan vesihuollon kehittämisestä vastaavan tahon tueksi arvioitaessa olemassa olevan suunnitelman sisältöä ja päivittämistarvetta sekä apuvälineeksi toteutettaessa kunnan vesihuollon kehittämistehtävää. Julkaisu on tarkoitettu työkaluksi myös suunnittelijoille.

Vaikka julkaisussa on haluttu korostaa vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden ulkopuolella olevien alueiden vesihuollon kehittämistarpeita, liittyvät useat ongelmat ja kehittämistarpeet keskeisesti myös vesihuoltolaitosten toimintaan. Tästä syystä tässä julkaisussa esitettävässä uudessa vaihtoehtoisessa rakenteessa on esitetty vesihuol-

tolaitoksien toiminta-alueet ja niiden ulkopuoliset alueet omina kokonaisuuksinaan. Kehittämistarpeet näillä alueilla ovat joiltakin osin erilaiset. Kuitenkin vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden ja niiden läheisyydessä sijaitsevan asutuksen vesihuollon järjestämiseen on tarpeen kiinnittää huomiota erityisesti kasvialueilla. Tällöin myös maankäytön suunnittelun rooli on keskeisessä asemassa. Tämän katsotaan olevan tärkeä osa kunnan kehittämissuunnittelutyötä.

Uuden vaihtoehdoisen rakenteen tavoitteena on myös mahdollistaa jatkuvan suunnitteluprosessin toteutuminen. Tämä edellyttää kunnan vesihuollon kehittämisestä vastaavan tahon aktiivista paneutumista vesihuollon nykytilanteen ja kehittämistarpeiden arviointiin.

Julkaisu ei pyri olemaan kuntia ja suunnittelijoita sitova, vaan sen tavoitteena on antaa suunnitteluun osallistuville esimerkkejä ja suuntaviivoja strategisluonteisen vesihuollon kehittämissuunnitelman laatimiseksi. Tavoitteena on tuoda esiin myös uusia näkökulmia helpottamaan suunnitelman sisällön laadintaa ja korostaa vesihuollon merkittävyyttä välttämättömyyspalveluna.

Kunnan tarpeista ja vesihuollon kehittämisasteesta riippuen saattaa aiemmin laadittu ja esimerkkijäsennykseen perustuva suunnitelma edelleen toimia suunnitelman päivittämisen apuna. Vertailun helpottamiseksi liitteessä 5 on esitetty tässä julkaisussa esitetyn vaihtoehdoisen rakenteen ja esimerkkijäsennyksen yhtymäkohdat.

2 Hyviä suunnittelukäytäntöjä

Vesihuollon kehittämissuunnittelun tulee pohjautua kunkin kunnan omaan näkemykseen vesihuollon kehittämisen kokonaisuudesta. Vesihuollon kehittämistä on perusteltua tarkastella konkreettisten kehittämistarpeiden ja -toimenpiteiden lisäksi myös eri näkökulmista, kuten mm. kunnan, asiakkaiden ja vesihuoltolaitoksen sekä alueellisesta että valtakunnallisesta näkökulmasta.

Kunnan näkökulmasta keskeisiä kysymyksiä voivat olla mm. yhdyskunnan vesihuoltopalveluiden laatu ja toimintavarmuus, verkoston kattavuus, varautuminen riskeihin ja erityistilanteisiin sekä yhteistyön kehittäminen laitosten ja kuntien välillä. Kunnan laitokselta mahdollisesti saama omistajatuloutus voi joissakin tapauksissa olla merkittävässä roolissa. Toisaalta huomattava osa kunnista subventoi laitostensa toimintaa. Kunnan on kuitenkin omistajana huolehdittava, että laitoksella on riittävät taloudelliset ja toiminnalliset resurssit suoriutua vesihuoltopalveluiden tuottamisesta. Vesihuoltolaki antaa mahdollisuuden laitoksille periä eri alueilla eri suuruisia perus- ja liittymismaksuja, jos se on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen vuoksi.

Vesihuoltolaitoksen näkökulmasta keskeisiä kysymyksiä voivat olla mm. kyky ylläpitää infrastruktuuria, kyky varmistaa osaava henkilökunta sekä kyky investoida riittävästi toimintansa kehittämiseen.

Asiakkaan näkökulmasta keskeisimpiä kysymyksiä ovat veden laatu, toimintavarmuus ja maksut. Tärkeänä nähdään myös mahdollisuudet palveluiden saatavuuteen vesihuoltoverkostojen rakentumisen ja laajentumisten myötä kustannus- ja aikataulutietoineen.

Alueellisesta näkökulmasta tarkasteltuna keskeisiä kysymyksiä voivat olla edellä esitettyjen näkökulmien lisäksi esimerkiksi alueen pohjavesiesiintymien ja muiden käytävissä olevien varojen hyödynnettävyys myös tulevaisuudessa.

Valtakunnallinen näkökulma voi nostaa esiin mm. valuma-alueajattelun, vesivarojen käytön kokonaisuuden, tasapuolisuuden periaatteet sekä olemassa olevien lakien hengen ja yhteiskunnan toivotun kehityksen (Pirkanmaan vesihuollon kehittämissuunnitelma, vaihe II 2006)

2.1

Suunnittelutyön toteutus

Suunnittelutyön joustavan toteutumisen ja hyvän lopputuloksen varmistamiseksi on kussakin kunnassa tarpeen jo alkuvaiheessa suunnitella suunnittelutyön toteutus ottaen huomioon juuri kyseessä olevan kunnan kehittämistarpeet. Kehittämissuunnitelmassa kunta määrittää strategiset tavoitteet, painopisteet ja vesihuollon kehittämisen suuntaviivat lähitulevaisuuteen sekä pitkälle aikavälille. Suunnittelutyö

on tärkeää nähdä kunnan omana strategiatyönä, vaikka itse toteutus tapahtuisikin ulkopuolisen tahon toimesta.

Monipuolisen ja riittävän laaja-alaisen suunnitelman laatimiseksi tarvitaan asiantuntijoita kunnan eri toimialoilta. Suunnittelutyöhön tulee lisäksi kutsua vesihuoltolaitokset ja alueen pelastustoimi. Suunnittelutyön ohjaamiseen nimettävän vastuutahon lisäksi on hyvä asettaa työn tueksi myös eri tahoista/toimialoista koostuva ohjausryhmä. Suunnitelman toteutumisen seuranta ja tarkistamista on kuvattu liitteen 2 kaaviossa. Liitteessä 3 on esitetty lista suunnittelutyöhön mukaan kutsuttavista ja suunnittelutyön aikana informoitavista osapuolista.

Vesihuollon kehittämissuunnitelmaa päivitettäessä on perusteltua tarkastella esimerkiksi seuraavia asioita:

- olemassa olevien palvelujen turvaaminen tulevaisuudessa
- vesihuoltopalvelujen laajentaminen uusille taaja-asutusalueille (uudet kaavoitettavat alueet)
- vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden laajentaminen
- vesihuollon laajentaminen toiminta-alueiden ulkopuolelle rakennettujen verkostojen osalta
- vesihuoltopalvelujen toimivuus erityistilanteissa
- vesihuoltolaitosten yhteistyö ja niiden mahdollinen yhdistäminen
- tulevaisuuden tarpeet sekä pitkällä että lyhyellä aikavälillä
- kunnan rooli rahoittajana, vaatimukset tukien myöntämiselle sekä tukimuodot
- verkostojen ja laitosten ylläpitoperiaatteet
- kuntien välinen ja alueellinen yhteistyö

Suunnitelmassa esitettyjen kehittämistarpeiden arviointia varten tarvitaan yleensä seurannan ja taustaselvitysten tuottamaa tietoa. Kehittämistarpeita saattaa olla runsaasti eikä niitä kaikkia voida välttämättä toteuttaa tulevalla suunnittelujaksolla. Esitetyt kehittämistarpeet ja -ehdotukset on kuitenkin hyvä dokumentoida ja arvioida suunnitelmassa niiden toteuttamismahdollisuuksia.

Useimpien kuntien osalta tilanne on se, että ensimmäinen vesihuollon kehittämissuunnitelma on valmistunut noin 3-4 vuotta sitten ja sen päivittämisen on ajateltu toistuvan valtuustokausittain. Yhdyskuntarakenteen kehittyminen vaihtelee kuitenkin kunnittain suuresti. Kunnan on hyvä seurata muutoksia ja niiden vaikutuksia kehittämissuunnitelman päivittämistarpeen arvioimiseksi.

Erilaisia taustaselvityksiä on tarpeen tehdä jo ennen varsinaisen suunnittelutyön käynnistämistä. Taustaselvitykset voivat olla luonteeltaan joko tietojen keräämistä tai edellisessä suunnitelmassa esitettyjen selvitysten laatimista. Kehittämissuunnitteluun liittyvien lähtötietojen ajantasaisuus on perusteltua tarkistaa ja päivittää niin edellisen suunnitelman nykytilakuvauksen kuin teknisten tietojen ja kehittämistarpeiden os-

alta. Kunnan vesihuollon kehittymistä ja uusia kehittämistarpeita seurataan sisäisesti eri toimialojen yhteistyönä ja ulkoisesti osana alueellisen vesihuollon kehittämistä.

Päätöksestä aloittaa kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelman päivitys tiedotetaan vesihuoltolain mukaisille valvontaviranomaisille (alueellinen ympäristökeskus, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja kunnan terveydensuojeluviranomainen).

Vesihuoltolaki ei ota kantaa siihen, millä tavalla eri tahojen vuorovaikutusmahdollisuudet on turvattava, mutta hallinto- ja kuntalain säädöksiä on soveltuvin osin noudatettava vesihuollon kehittämissuunnitelmaa laadittaessa. Kunnan vesihuollon kehittämissuunnittelun aikana pyritään kunnissa järjestämään mahdollisuus vuorovaikutukseen, jotta kuntalaiset voivat halutessaan ottaa kantaa suunnitteluun.

Suunnittelutyön alussa sovitut toimintatavat edistävät viestinnän ja työnjaon joustavaa toteutumista suunnittelutyöhön osallistuvien tahojen kesken. Viestintä pyritään toteuttamaan monipuolisesti ja joustavasti. Liitteessä 4 on esitetty suunnittelutyön aikaiseen viestintään ja vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä.

Kehittämissuunnitelmaluonnoksesta pyydetään lausunto kunnan vesihuoltolain mukaisilta valvontaviranomaisilta ja tarvittaessa vesihuoltolaitoksilta. Luonnoksesta on tarpeen neuvotella myös alueellisen ympäristökeskuksen kanssa. Tällöin voidaan käsitellä mm. kehittämissuunnitelman yhtymäkohtia vesihuollon seudulliseen ja alueelliseen suunnitteluun sekä kunnan vesihuoltolaitosten toiminta-alueerajauksiin.

Suunnitelmassa on hyvä tuoda esiin miten valvontaviranomaisilta ja vesihuoltolaitoksilta saadut lausunnot on otettu huomioon. Suunnitelmaluonnosta on perusteltua esitellä sen eri työvaiheissa kunnan luottamuselimille ja osallistuttaa mukaan suunnittelutyöhön.

Vesihuollon kehittämissuunnitelman koko kunnan aluetta koskevassa osassa on tarkoitettu esitettävien ne toimintatavat ja mittarit, joiden mukaan kehittämissuunnitelman toteutumisen seuranta hoidetaan. Kuntatasolla tehtävä seuranta on perusteltua sovittaa yhteen alueellisen vesihuollon tarpeisiin nähden. Alueellinen ympäristökeskus seuraa koko alueensa vesihuollon kehittymisestä tietyillä mittareilla, jolloin seurantatietoja voidaan joustavasti toimittaa kunta- ja aluetason kesken.

Kehittämissuunnitelma ja sen hyväksymispäätös on tarpeen toimittaa tiedoksi vesihuoltolain mukaisille valvontaviranomaisille.

2.2

Kehittämistarpeita

Kehittämissuunnitelmien analysointi osoittaa, että kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmien sisältöä voidaan ja on perusteltua edelleen kehittää. Seuraavassa on esitetty muutamia keskeisiä kehittämistarpeita ja -näköyksiä varsinaisen päivitystämistyön tueksi ja otettavaksi huomioon suunnitelman sisällössä. Kehittämistarpeet voivat liittyä sekä laitosten että niiden ulkopuolisten alueiden vesihuollon kehittäm-

iseen. Osa asioista on hyvä käsitellä suunnitelman johdannossa tai yhteisessä osiossa. Suunnitelman vaihtoehtoinen rakenne on kuvattu liitteessä 1.

2.2.1

Yleiset kehittämistarpeet

Kunta vastaa vesihuollon kehittämissuunnittelusta

Vesihuoltolaissa on määritelty kunnan, vesihuoltolaitosten ja kiinteistönomistajan vastuut. Kunnan vastuulla on vesihuollon yleinen kehittäminen koko alueellaan. Haja-asutuksen vesihuollon kehittämisen lisäksi kunta osallistuu oman vesihuoltolaitoksensa kehittämiseen omistajaohjauksen ja toiminta-aluepäätöksen kautta. Muiden laitosten kehittämiseen kunta osallistuu toiminta-aluepäätösten ja tukipolitiikan kautta. Laitokset vastaavat vesihuollosta toiminta-alueillaan.

Kehittämissuunnitelmien vastuutahoksi on usein nimetty kunnan vesihuoltolaitoksen edustaja. Menettely saattaa olla perusteltua joissakin tapauksissa vesihuollon asiantuntemuksen varmistamiseksi. Kunnan vesihuollon kehittämissuunnittelussa tärkeätä on kuitenkin kunnan näkemys asiasta, ei vesihuoltolaitoksen tai muun toimijan. Vastuutahon nimeämisessä on siten tarpeen arvioida, millä toimialalla on tosiasiallisia mahdollisuuksia vastata koko kuntaa koskevan vesihuollon kehittämissuunnittelutyön läpiviennistä.

Kunnan sisäinen ja alueellinen yhteistyö

Vesihuoltolaki velvoittaa kuntaa laatimaan ja pitämään ajan tasalla alueensa kattavat vesihuollon kehittämissuunnitelmat riittävässä yhteistyötä muiden kuntien kanssa.

Kunnan vesihuollon järjestämisvelvollisuuden ennakointi kytkeytyy keskeisesti vesihuollon kehittämissuunnitteluun ja vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden määrittämiseen.

Jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.

Erityisesti tulee kiinnittää huomiota vesihuollon järjestämiseen alueilla, joilla on voimassa maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettu yleis- tai asemakaava tai joilla niiden laatiminen on vireillä sekä alueilla, joita koskevat ympäristönsuojelulain 19 § nojalla annetut ympäristönsuojelumääräykset. Valtakunnallisten alueidenkäyttövoitteiden mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava terveellisen ja hyvälaatuisen veden riittävä saanti ja se, että taajamien väliset vesihuoltoratkaisut voidaan toteuttaa. Suunnittelussa on myös otettava huomioon jätevesihaittojen ehkäisy.

Vesihuollon kehittämisessä maankäytön suunnittelu on tärkeässä asemassa. Vesihuollon kehittämisvastuussa olevan toimialan on siis erityisesti huolehdittava yhteistyöstä maankäytön suunnittelusta vastaavan tahon mutta myös riittävästi muiden,

kuten kunnan ympäristö- ja terveydensuojeluviranomaisen kanssa edellä mainittujen velvoitteiden huomioon ottamiseksi.

Kuntien välistä yhteistyötä sekä yhteydenpitoa alueelliseen ympäristökeskukseen on tarpeen myös kehittää. Ympäristökeskuksella on sille säädettyjen tehtävien perusteella asiantuntemusta mm. seuraavissa vesihuollon kehittämistehtävissä:

- vesihuollon seudullinen ja alueellinen yleissuunnittelu,
- yhdyskuntien vesilähteiden selvittäminen ja turvaaminen,
- seudullisen ja ylikunnallisen vesihuoltoyhteistyön edistäminen ja
- valtion rahoitustuen tarpeen arviointi ja suuntaaminen.

Tiedottaminen ja kuuleminen

Vaikka vesihuollon kehittämissuunnitelma ei ole oikeusvaikutteinen, eikä siten sido kuntaa siinä esitettyihin ratkaisuihin, on se kuitenkin suuntaa antava, tulevaisuuden vesihuoltoa kehittävä asiakirja. Siksi on tarpeen huolehtia myös riittävästä kuntalaisille suunnattavasta tiedottamisesta ja kuulemisesta.

Suunnitelman laadinnan yhteydessä korostuu myös kunnan valvontaviranomaisten asiantuntijankemeyksen huomioon ottaminen. Yhteistyöstä ja kuulemisesta ympäristönsuojelu- ja terveydensuojeluviranomistan kanssa tulee siten erityisesti huolehtia jo suunnittelutyön alkuvaiheessa.

2.2.2

Kehittämissuunnitelman sisällölliset kehittämistarpeet

Vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden ja verkostojen ulkopuoliset alueet, vesihuoltoyhtymät

Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmasta tulisi ilmetä, millä alueilla ja milloin kunnan vastuu vesihuollon järjestämisestä toteutuu. Lain mukaisten asutus- ja muiden vastaavien alueiden sisällyttäminen vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin voidaan katsoa kuuluvan kunnan velvollisuuksiin asiasta säädetyn vesihuoltolain 7 §:n mukaisesti.

Useassa kunnassa haja-asutuksen vesihuoltoa toteutetaan pääsääntöisesti asukkaiden oman aktiivisuuden pohjalta vesiyhtymämuotoisesti. Vesiyhtymien vesihuoltoinvestointien tukeminen valtion varoista kuitenkin edellyttää, että hankkeet on hyväksytty kunnassa ja esitetty vesihuollon kehittämissuunnitelmassa. Hankkeiden toteutuminen ei siten voi olla yksinomaan alueen asukkaiden aktiivisuuden varassa vaan myös kunnan on perusteltua aktiivisesti osallistua haja-asutusalueiden vesihuollon kehittämiseen.

Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (542/2003) eli ns. haja-asutuksen jätevesiasetus tuli voimaan vuoden 2004 alusta. Käytäntö on osoittautunut, että kehittämissuunnitelmasta on hyvä käydä ilmi miten kunnan eri alueilla vesi- ja viemäriverkoston liittyminen on mahdollista ja millä aikataululla.

Kehittämissuunnitelmassa on tärkeää määrittää alueet, joille vesihuoltoverkosto on tarpeen tai pystytään toteuttamaan ennen haja-asutuksen jätevesiasetuksessa esitettyä määräaika (1.1.2014). Toimenpiteellä vältetään erityisesti virheinvestointien toteutuminen.

Yhteisen vesihuollon piiriin saatettavat alueet voivat edellyttää hankkeiden teknistä, taloudellista sekä ympäristön- ja terveydensuojellista sekä aikataulullista tarkastelua, jolloin keskeisiä kiireellisiä kysymyksiä ovat mm.:

- Mille alueille vesijohto- ja viemäriverkostoa on tarkoituksenmukaista rakentaa ja edellyttääkö asian käsittely koko kuntaa koskevan vesihuollon yleissuunnitelman laatimista ?
- Milloin kustannukset pysyvät vielä kohtuullisella tasolla ja miten kohtuullinen taso arvioidaan ?
- Miten eri alueet huomioidaan nykyisiä laitosten toiminta-alueita laajennettaessa?
- Miten vältetään liian pitkät verkostoviipymät ?
- Kenen toimesta verkostot on tarkoituksenmukaista rakentaa (vesihuoltolaitoksen tai vesihuoltoyhtymän)?

Haja-asutuksen asianmukaisen vesihuollon turvaamiseksi pitkällä aikavälillä on tarpeen tarkastella mahdollisuuksia nykyisten yhtymien yhdistymiseen, laajentamiseen ja muuhun yhteistyöhön. Vaatimuksia toiminnalle asettaa lainsäädännön lisäksi verkostojen ja laitosten ylläpito, henkilöstön ammattitaito, talouden hallinta jne. Vesiyhtymän perustamisvaiheessa on noussut tärkeäksi arvioida mm. yhtymän elinkaareen liittyviä asioita. Keskeisinä asioina ovat muun muassa:

- Onko tarkoitus, että yhtymä säilyy ja laajenee itsenäisesti vai onko perusteltua yhdistää yhtymä myöhemmin esimerkiksi kunnan vesihuoltolaitokseen ?
- Yhtymältä edellytettävät toimenpiteet ?
- Kunnan yhtymälle myöntämät tuet ja tuen ehdot ?

Väestön muuttoliike asettaa vaatimuksia kokonaisvaltaiselle suunnittelulle. Joissakin kunnissa väestön ennustetaan vähenevän, toisaalla paineet väestön lisääntyvään kasvuun ovat jo ennestään taajaan asutuilla alueilla tai niiden välittömässä läheisyydessä. Myös suunnittelutarveratkaisujen kautta saatetaan muodostaa taaja-asutusta, mikä myöhemmin edellyttää kunnalta vesihuollon järjestämistä.

Haja- ja loma-asutuksen vesihuollon järjestämiseen kohdistuvia vaatimuksia ja vesihuollon kehittämistä ohjataan kunnassa tarkemmalla tasolla rakennusjärjestyksen ja ympäristönsuojelumääräysten avulla sekä laajemmin maankäytön suunnittelulla.

Erityistilanteet, toimintavarmuus ja sammutusvesihuolto

Vesihuollon kehittämissuunnitelmissa on hyvä käsitellä myös vesihuollon erityistilanteita ja niihin varautumista. Vesihuoltolaitoksilla on käytössään ajantasaiset valmiussuunnitelmat, joissa varautumista käsitellään tarkemmalla, ei julkisella tasolla. Kehittämissuunnitelmassa sen sijaan olisi tarkoituksenmukaista tarkastella myös laitosten toiminta-alueiden ulkopuolisten alueiden vesihuollon erityistilanteiden tarpeita.

Erityisesti vaihtoehtoisten vedenhankintalähteiden käytettävyyden ja riittävyyden varmistaminen on usein katsottu tarpeelliseksi. Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmassa on siten tarpeen esittää varautumisen kehittämistarpeet ja –toimenpiteet sekä osoittaa kuntien ja laitosten väliset lisä- ja varaveden johtamismahdollisuudet.

Keskeisinä tarkasteltavina asioina ovat muun muassa:

- Mitkä ovat ne laitosten välillä siirrettäviksi tarvittavat vesimäärät, joilla sekä haja-asutuksen että laitosten asiakkaiden vedentarve voidaan turvata ?
- Mitä toimenpiteitä tämä edellyttää?
- Onko olemassa vaihtoehtoisia ratkaisuja ?
- Verkostojen yhdistämistarpeet, kuntien väliset vesijohtohankkeet ja varavedennottomahdollisuudet ?

Kunnille aikaisemmin kuuluneet pelastustoimen tehtävät siirrettiin alueellisten pelastuslaitosten hoidettavaksi. Kunnille jäi kuitenkin velvollisuus järjestää sammutusvesihuolto. Tämän hoitaminen edellyttää yhteistyötä pelastustoimen ja kunnan viranomaisten välillä sammutusvesisuunnitelmien laatimiseksi. Vesihuollon kehittämissuunnitelmassa on hyvä tuoda esiin ne toimenpiteet, mitä asianmukaisen sammutusvesisuunnitelman toteuttaminen kunnalta edellyttää.

Investoinnit, peruskorjaukset

Useissa vesihuollon kehittämissuunnitelmissa vesi- ja viemäriverkostojen laajentamiseen liittyvät investointitarpeet on esitetty suuntaa antavissa toimenpideohjelmissa. Kehittämissuunnitelmassa on kuitenkin vesihuollon toimintojen varmistamiseksi hyvä esittää myös nykyisten verkostojen ja laitosten vaatimat peruskorjaus- ja uudistamistarpeet kustannusarvioineen. Mittavien kertainvestointien välttämiseksi tämä edellyttää varautumista pitkän aikavälin suunniteluun ja toteuttamiseen.

Investointi- ja peruskorjaustarpeiden vaikutukset on hyvä ottaa huomioon ja esittää myös kehittämissuunnitelmassa ja suunnitelman päivittämistarpeen arvioinnin yhteydessä. Lisäksi toimenpideohjelmaan on hyvä sisällyttää mahdolliset kehittämis- ja tutkimushankkeet.

Maksut

Suunnitelmassa on tarpeen esittää, miten kunnan alueella toimivien vesihuoltolaitosten investoinnit ja käyttökustannukset katetaan pitkällä aikavälillä ja miten

se vaikuttaa asiakasmaksujen kehittymiseen. Läpinäkyvyysperiaatteen mukaisesti vesihuoltopalveluja käyttävällä kuluttajalla on oikeus tietää, mistä maksut muodostuvat.

Kehittämissuunnitelmassa on tarpeen ottaa huomioon vesihuoltolain mukaisesti kuntalaisten tasapuolinen kohtelu ja vesihuollon maksujen (perusmaksut ja liittymismaksut) kehittäminen siten, että ne vastaavat palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia erityyppisillä alueilla (taaja-asutus, haja-asutus). Maksujen suuruuden tulee perustua vesihuollosta aiheutuviin todellisiin kustannuksiin.

Kulut jakautuvat käyttö- ja investointikuluihin. Investointikulut katetaan liittymismaksuilla, lainoilla ja mahdollisilla investointiavustuksilla. Tuleviin ylläpito-, laajennus-, ym. korjaustarpeisiin varautumista voidaan hoitaa osana perus- ja käyttömaksuja. Vesihuoltolaitosten toimintaedellytysten kannalta on hyvä ottaa huomioon, että liittymismaksu ja perusmaksu voivat olla erisuuruisia eri alueilla, jos tämä on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen vuoksi.

Hulevedet

Hulevesien käsittelyyn ja johtamiseen liittyvät ratkaisut ovat merkittävyytensä vuoksi tarpeen käsitellä kehittämissuunnitelmassa. Rakennetuilla alueilla hulevesien hallinta mm. ilmastomuutoksen aiheuttamien rankkasateiden vuoksi saattaa kuitenkin edellyttää järjestelmien uudelleen arviointia, mitoittamista ja rakentamista jo lähitulevaisuudessa.

Vesihuoltolaitoksilla saattaa olla käytössään sekaviemäröintiä etenkin kaupunkialueiden vanhoissa verkosto-osissa. Merkittävän ongelman muodostavat viemäriverkostojen vuotovedit sekä kiinteistöjen perustusten kuivatusvesien ja /tai hulevesien johtaminen jätevesiviemäriverkoston. Verkostotulvien aiheuttamien ongelmien lisäksi näiden vesien kuormitus jätevedenpuhdistamoilla vaikuttaa puhdistetun jäteveden laatuun ja purkuvesistön kuormitukseen. Ylimääräisten vesien poistamiseksi saattaa ainoa vaihtoehto olla uuden hulevesiviemäriverkoston rakentaminen, mikä puolestaan lisää merkittävästi laitosten ja kiinteistön omistajien investointitarpeita.

Maankäytön suunnittelun yhteydessä tulisi ottaa huomioon riittävästi ne toimenpiteet, joilla poikkeaviin tilanteisiin varaudutaan. Asia on laaja ja saattaa edellyttää myös valuma-alue selvitysten ja tulvareittisuunnitelmien tarkentamista. Hulevesien laatu saattaa tulevaisuudessa edellyttää herkimmillä alueilla hulevesien käsittelyä.

Lietteet

Jätelakiin on kirjattu erikseen, että asumisjätteenä pidetään kaikkea asumisessa syntyvää jätettä, sako - ja umpikaivolietteet mukaan luettuna. Näiden asumisesta syntyvien jätteiden kuljetuksen sekä käsittelyn järjestämisestä vastaa kunta.

Jätevesiviemäriverkoston laajentuessa (myös haja-asutusalueelle) puhdistamoiden lietemäärät tulevat kasvamaan. Puhdistamolietteiden käsittely ja sijoitus ovat ensisijaisesti vesihuoltolaitoksen vastuulla, mutta kysymys on myös jätehuollon järjestämisestä.

Lietteitä koskevat määräykset ovat kiristymässä, mikä tulee vaikuttamaan lietteiden käsittelyyn ja loppusijoitukseen. Vesihuollon kehittämissuunnitelmassa on siten tarpeen esittää lietteiden käsittelyyn liittyvät ongelmat ja niiden edellyttämät toimenpiteet.

Suunnitelmien rakenne

Vuosina 2003-2004 laadittua esimerkkijäsentelyä käytettiin varsin laajasti kehittämissuunnitelmien laatimisessa. Esimerkkijäsentely oli tehty antamaan suuntaviivoja, mutta joissakin tapauksissa jäsentelyä noudatettiin liiankin yksityiskohtaisesti. Osassa laadittuja suunnitelmia jäsentelyn noudattaminen on näkynyt asioiden toistamisena ja siten myös kehittämissuunnitelman sisällön sekavuutena.

Uuden vaihtoehdoisen rakenteen tavoitteena on ottaa huomioon niin vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden kuin niiden ulkopuolisten alueiden kehittämistarpeiden määrittely ja käsittely aiempaa selkeämmin omissa osioissaan. Uudella vaihtoehdoisella rakenne-esityksellä on pyritty siihen, että suunnitelman myöhempi päivittäminen on mahdollista kohdistaa joko yhteen tai useampaan sisältöosiioon. Rakennetta on kuvattu liitteessä 1.

Kuntakohtaisen vesihuollon kehittämissuunnitelman käytettävyyden osalta on osoittautunut tärkeäksi, että suunnitelmassa esitettävät kartat ovat selkeitä ja päivitettyjä. Liitekartoissa tulee esittää nykyiset vesihuoltolaitosten toiminta-alueet ja niiden ulkopuoliset alueet, jotka saatetaan vesijohto- ja jätevesiviemäriverkostojen piiriin.

Kehittämissuunnitelman entistä laajemman käytettävyyden ja hyödynnettävyyden osalta olisi perusteltua laatia siitä myös lyhyt tiivistelmä. Tiivistelmää olisi mahdollista jakaa mm. kuntalaisten ja luottamuselinten käyttöön.

Vaikutusten arviointi

Kehittämissuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden vaikutuksia on hyvä tarkastella jo suunnitteluvaiheessa nykyistä laajemmin. Vaikutusten arviointi helpottaa suunnitelmalle asetettujen tavoitteiden seurannan toteuttamista. Suunnitelmassa asiaa voidaan lähestyä esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla:

- Toteutuuko alueellisen yhteistyö? Mikä merkitys yhteistyöllä on vaikutusalueen vesihuollon toimivuuden kannalta?
- Toteutuuko vesihuollon turvaaminen erityistilanteissa? Vaikutetaanko vesihuollon toimintavarmuuteen?
- Saadaanko toimenpiteillä haja-asutusalueille ja maaseutuyhdyskunnille toteutettua kohtuullisin kustannuksin asianmukainen vesihuolto?
- Millaisia vaikutuksia toimenpiteillä on vesihuoltolaitosten taloudellisiin toimintaedellytyksiin? Katetaanko vesihuollon maksuilla investoinnit ja kustannukset pitkällä aikavälillä? Ovatko maksut kohtuulliset ja tasapuoliset?
- Millaisia vaikutuksia kohdistuu ympäristöön ja luonnon suojeeluun? Millaisia vaikutuksia toimenpiteillä on pinta- ja pohjavesien tilaan sekä talousveden laatuun ja riittävyteen?

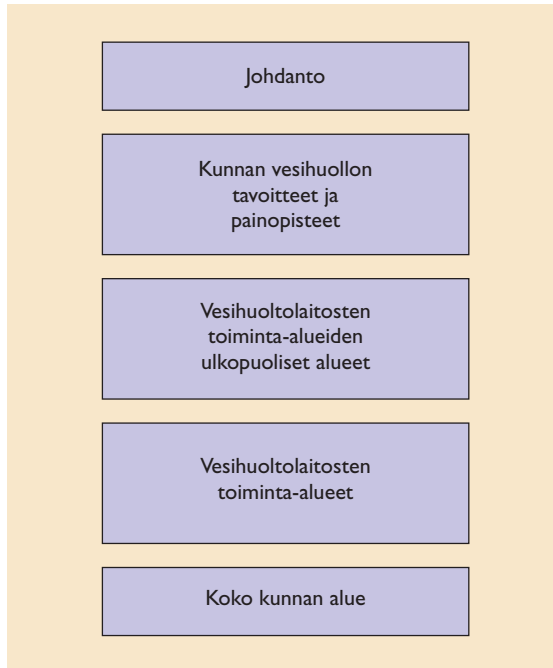
- Millaiset vaikutukset ovat alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittymiseen ?
- Edistetäänkö seudun elinvoimaisuutta (nykyisten toimijoiden säilyminen ja kehittymisedellytykset, kiinnostavuus uusien toimijoiden/asukkaiden sijoittumisen näkökulmasta) ? Ovatko elinkeinoelämän kehittämistavoitteet riippuvaisia vesihuollon tilasta ?

KIRJALLISUUS

- Maa- ja metsätalousministeriö (2002). Vesihuoltolakiopas. mmm:n julkaisu 1/2002.
- Maa- ja metsätalousministeriö (2005). Vesivarastrategia. Painotukset vuoteen 2010.
- Maa- ja metsätalousministeriö (2005). Vesihuollon erityistilannetyöryhmän loppuraportti.
- Pirkanmaan vesihuollon kehittämissuunnitelma, vaihe II. Alueelliset ympäristöjulkaisut 411, Pirkanmaan ympäristökeskus. Tampere 2006
- Pirkanmaan ympäristökeskus (2007). Pirkanmaan vesihuollon kehittämissuunnitelma - seurantasuunnitelma.
- Pirkanmaan ympäristökeskus (2007). Pirkanmaan vesihuollon kehittämissuunnitelma - toimenpideohjelma 2007.
- Suomen Kuntaliitto (2007). Kunnat ja vesihuolto huomisen Suomessa. Kuntaliiton kannanotto.
- Suomen ympäristökeskus (2007). Yhdyskuntien vedenhankinnan tulevaisuus- raportti.
- Hannu Vikman ja Erkki Santala (2001). Vesihuollon alueellinen yleissuunnittelu. Suomen ympäristökeskus, Maa- ja metsätalousministeriö, Ympäristöministeriö. Luonto ja luonnonvarat. Ympäristöopas 88.
- Sara Poijärvi (2006). Kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmat suhteessa lainsäädäntöön. Diplomityö, Tampereen teknillinen yliopisto.

LIITE I/I. Suunnitelman vaihtoehtoinen rakenne

Seuraavassa on kuvattu lyhyesti kunkin osan keskeinen sisältö. Liitteessä 5 on esitetty kaavio, jossa on esitetty sekä tämänhetkinen esimerkkijäsentely että nyt suositeltu rakenne rinnakkain vertailun helpottamiseksi.

Johdanto

Johdanto-osassa on tavoitteena tuoda esille suunnittelun kulku ja suunnittelutyöhön osallistuneet osapuolet. Johdannossa on perusteltua mainita myös suunnittelutarpeen arvioinnista ja suunnitteluprosessin käynnistämisestä. Lisäksi on tarpeen esittää suunnitteluprosessista vastuussa oleva taho.

Kunnan vesihuollon painopisteet ja tavoitteet

Tärkeimpänä tavoitteena on tuoda esiin erityisesti kunnan strategia ja tahtotila vesihuollon suunnitelmallisessa kehittämisessä. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää erityisesti viranhaltijoiden ja luottamuselinten tiivistä yhteistyötä.

Keskeinen sisältö

- kunnan vesihuollon tavoitteet ja tavoitteiden mukaisen kehittämisen periaatteet pitkällä aikavälillä sekä painopisteet lähitulevaisuudessa
- suunnitelman kytkeytyminen muihin suunnitelmiin ja strategioihin
- kytkeytyminen yhdyskuntarakenteen kehittämiseen
- vesihuoltolaitosten välinen ja alueellinen yhteistyö
- rahoituksen ja tukemisen periaatteet

LIITE 1/2. Suunnitelman vaihtoehtoinen rakenne

Vesihuoltolaitosten toiminta- ja verkostoalueiden ulkopuoliset alueet (haja-asutus)

1. Vesihuollon nykytila
  - talousvesi
  - jätevedet ja lietteet
2. Verkostojen tarvealueet ja kehittämistarpeet
  - talousvesi
  - jätevedet ja lietteet
3. Toimenpiteet (verkostojen tarvealueet ja verkostoalueiden ulkopuoliset alueet)
  - vaihtoehtojen tekninen ja taloudellinen analysointi ja toimenpiteiden valinta
  - lausuntojen ja mielipiteiden huomioiminen
  - verkostojen laajentumisalueet ja muut toimenpiteet alustavine aikatauluineen ja kustannusarvioineen
  - perustelut valituille ratkaisuille

Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet

4. Nykytila ja siihen liittyvät ongelmat ja kehittämistarpeet
  - vesihuollon keskittäminen ja alueellinen yhteistyö
  - toimintavarmuus
  - verkostojen ja laitosten ylläpito
  - luvun loppuun yhteenveto kehittämistarpeista
5. Toimenpiteet
  - vaihtoehtojen analysointi ja vaihtoehdon valinta
  - lausuntojen ja mielipiteiden huomioon ottaminen
  - perustelut valituille ratkaisuille
  - peruskorjaukset, investoinnit ja muut toimenpiteet aikatauluineen ja kustannusarvioineen

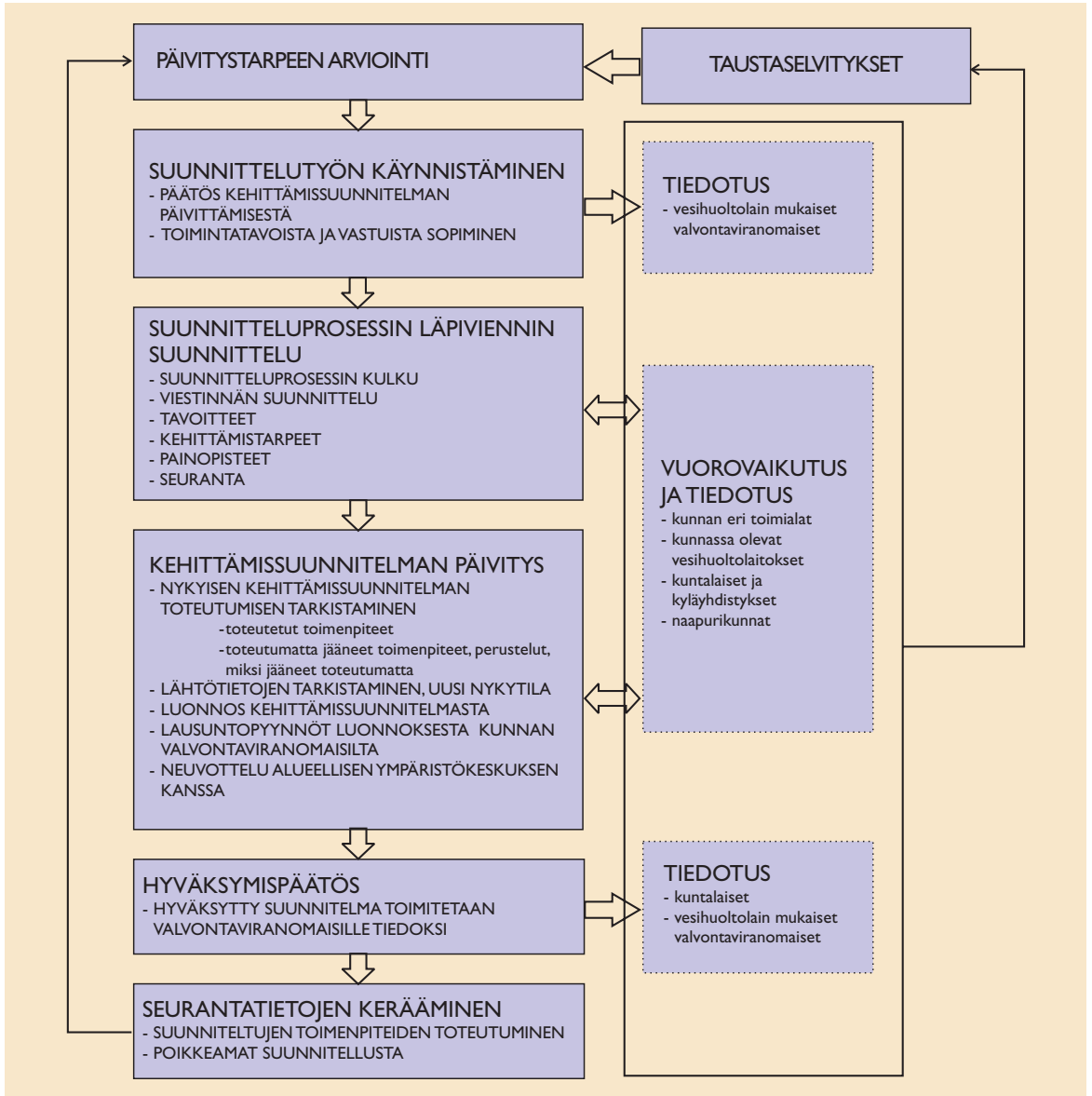
Koko kunnan alue

6. Vaikutusten arviointi
  - vaikutukset yhdyskuntarakenteen kehittymiseen
  - vaikutukset elinkeinoelämän kehittämiseen
  - vaikutukset vesihuoltolaitosten toimintaedellytyksiin, talouteen ja asiakasmaksuihin
  - vaikutukset alueellisen vesihuollon kehittymiseen
  - vaikutukset haja-asutusalueiden vesihuollon kehittämiseen
  - toimintavarmuuden lisääntyminen
  - pinta- ja pohjavesien tilan parantaminen tai niiden pilaantumisen ehkäiseminen
  - lietteiden käsittelyn ja loppusijoituksen vaikutukset

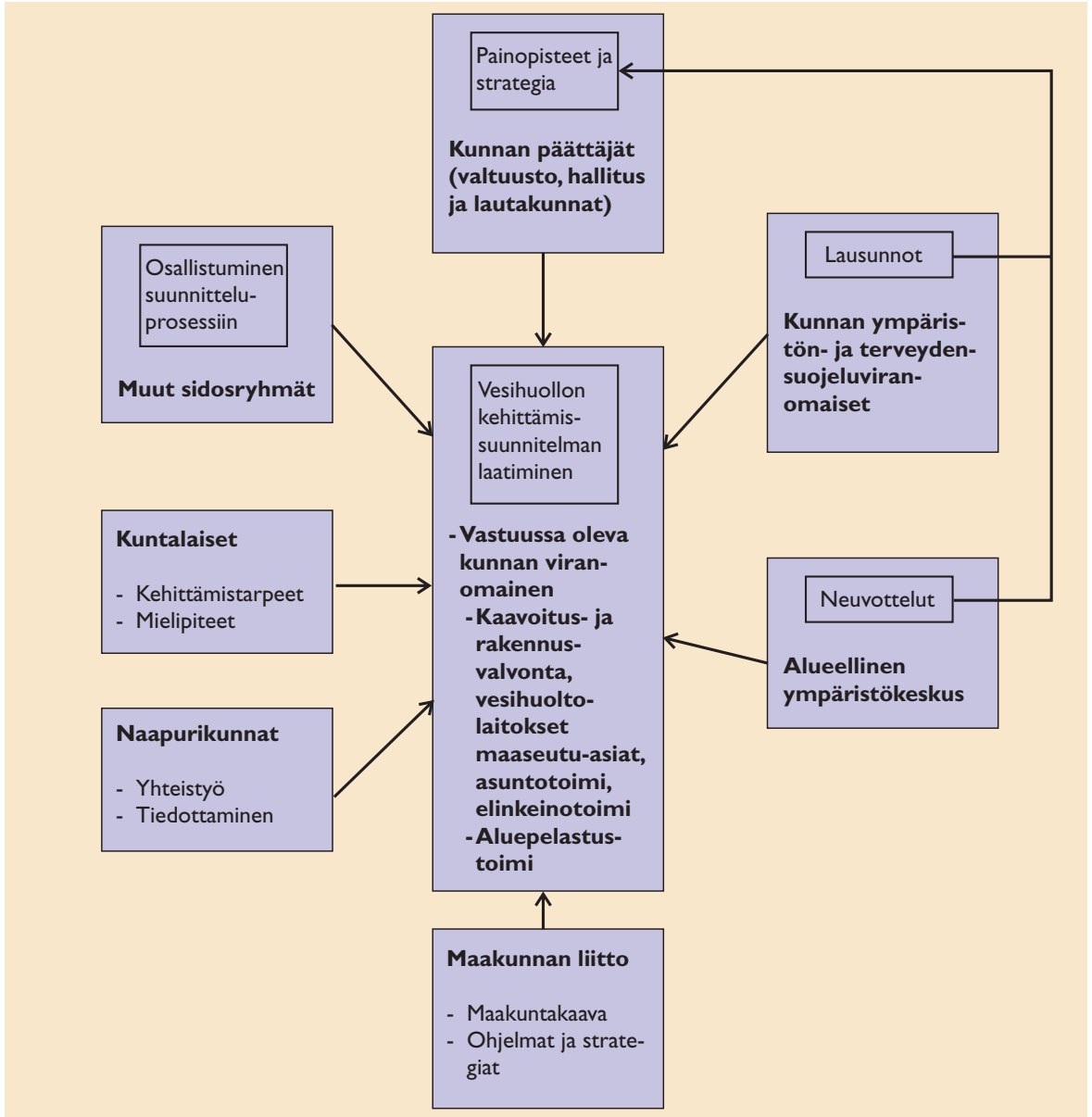
LIITE 1/3. Suunnitelman vaihtoehtoinen rakenne

7. Tiedottaminen, ajan tasalla pitäminen ja toteutuksen seuranta
  - yhteenveto siitä miten tiedottaminen on suunnittelun aikana toteutettu
  - milloin suunnitelma seuraavan kerran päivitetään
  - suunnitelman toteutumisen seuranta: menettelyt ja käytettävät mittarit
8. Koko suunnitelmasta tiivistelmä
  - tarvittaessa suunnitelmasta tiivistelmä, joka palvelee erityisesti kuntalaisia ja kunnan päättäjiä
9. Liitteet
  - vähintään kaksi karttaa:
    - Nykytilakartta (kaava-alueet ja toiminta-alueet)
    - Suunnitelmakartta (verkostojen laajennukset)

LIITE 2. Suunnitelman toteutumisen seuranta ja tarkistaminen

LIITE 3. Suunnittelun osapuolet

LIITE 4/I. Viestintä ja vuorovaikutus

Vesihuollon kehittämissuunnitelman laatiminen on tarpeen nähdä vuorovaikutteisena prosessina, jota edistää selkeä, täsmällinen ja ajantasainen viestintä. Suunniteltaessa vesihuollon kehittämissuunnitelman läpivientiä on perusteltua suunnitella samassa yhteydessä viestinnän ja vuorovaikutuksen toteutus. Etukäteen sovitut toimintatavat selkeyttävät viestinnän linjausta ja työnjakoa kehittämissuunnitelman laadinnassa mukana olevien tahojen kesken.

Viestinnän joustavan toteutumisen vuoksi on tärkeää tunnistaa eri kohderyhmät ja niiden erilaiset tarpeet. Viestinnän tulee olla monipuolista ja joustavaa.

Apuna joustavassa, järjestelmällisessä ja tavoitteellisessa viestinnän toteutuksessa toimii viestintäsuunnitelma. Seuraavassa on kuvattu viestintäsuunnitelman perusrakenne.

1. Johdanto

- taustatiedot vesihuollon kehittämissuunnitelman laatimisesta
- yleistiedot suunnittelualueesta ja laatimiseen osallistuvista tahoista
- viestinnän tavoitteet

2. Nykytilan analyysi

- viestinnän toteuttaminen suunnittelualueella aiemmin (esim. ensimmäisen kehittämissuunnitelman laadinnan yhteydessä), miten toteutettu ja millaisin tuloksin

3. Tavoitteet viestinnälle ja vuorovaikutukselle

- viestinnälle asetettavia tavoitteita voivat ovat esimerkiksi:
  - tiedonvälitys
  - toimiva tiedonkulku eri sidosryhmien välillä
  - vaikutusmahdollisuuksien parantaminen
- laaditaan mittarit tavoitteiden toteutumisen arviointia varten

4. Viestinnän ja vuorovaikutuksen yhteistyötahot

- tahot, jotka liittyvät kehittämissuunnitelman laatimiseen tai joita kehittämissuunnitelma koskettaa
- huomioidaan eri tahojen näkökulmat vesihuollon kehittämissuunnittelusta
- jo alkuvaiheessa on tärkeää avata keskusteluyhteys eri yhteistyötahojen kanssa hyvän yhteistyön pohjaksi

5. Viestinnän ja vuorovaikutuksen toteutus

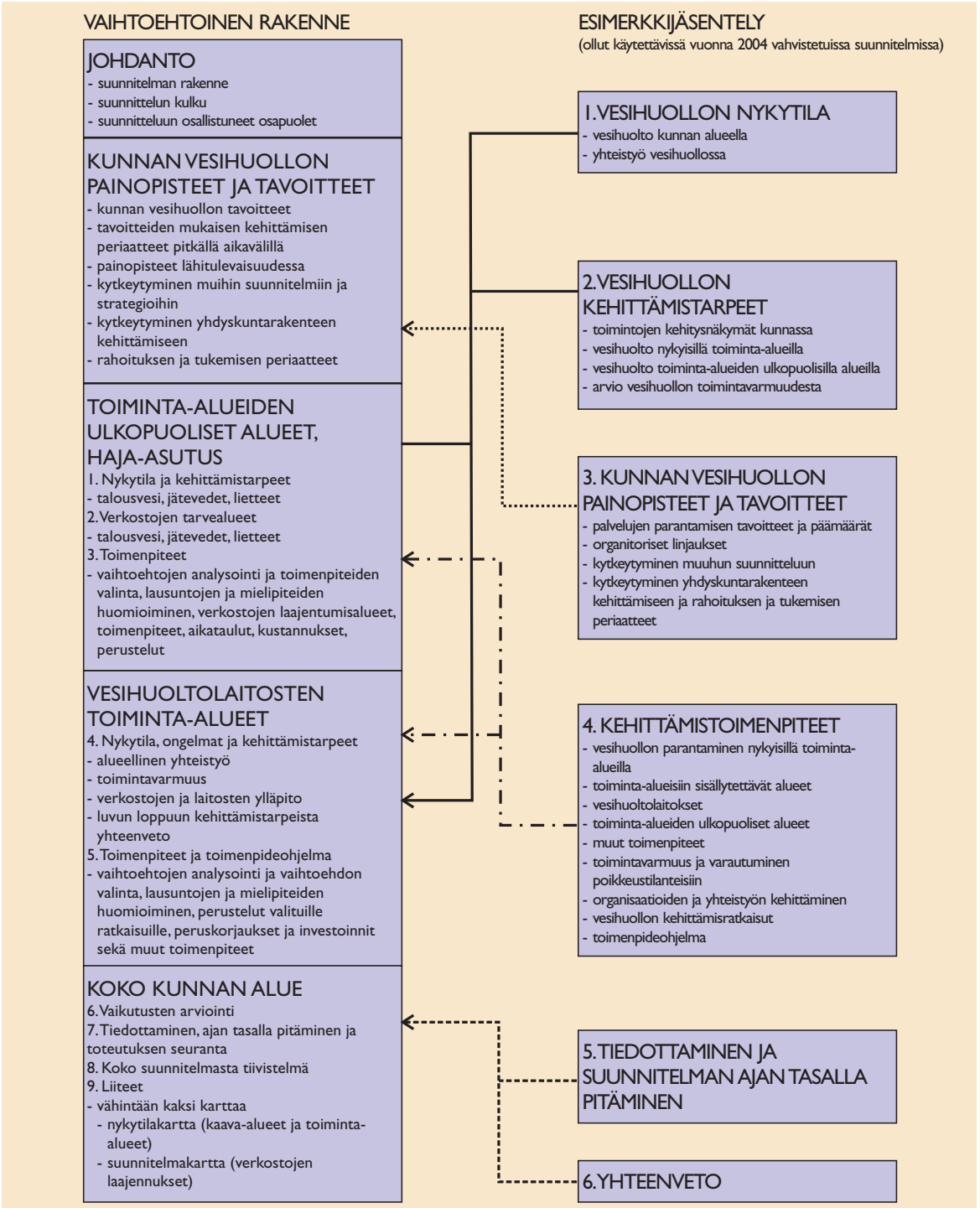
- keinot
- resurssit (henkilöstö, tekniikka, budjetti)
- aikataulusuunnittelu
  - mitä tehdään
  - milloin
  - missä
  - millä resursseilla
  - kenen toimesta
  - kenellä vastuu
- sisältö

LIITE 4/2.Viestintä ja vuorovaikutus

6. Viestinnän ja vuorovaikutuksen seuranta

- tavoitteiden toteutumista voidaan seurata esim. yhteistyötahoille lähetettävillä kyselyillä ja tiedotusvälineitä seuraamalla
- kohdassa 3 laadittujen mittareiden avulla

LIITE 5.Vaihtoehtoisen rakenteen ja esimerkkijäsentelyn yhtymäkohdat

LIITE 6/I.Vesihuollon suunnitteluun vaikuttavaa lainsäädäntöä

Tässä liitteessä on esitetty vesihuollon suunnitteluun vaikuttavaa keskeistä lainsäädäntöä tiiviillä ja rajatulla tavalla helpottamaan suunnittelutyötä.

Vesihuoltolaki (119/2001)

Vesihuoltolain 5 §:n 1. momentin mukaan kunnan tulee kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti vesihuoltolain tavoitteiden toteuttamiseksi sekä osallistua vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun.

Kunnan yhdyskuntakehitystä seurataan myös vesihuollon kehittämistarpeita ajatellen ja sen pohjalta pyritään käynnistämään tarvittavien suunnitelmien laatiminen. Vesihuollon seudullisen tai maakunnallisen yleissuunnittelun lähtötiedoiksi tarvitaan aineistoa kunnista. Aineiston on hyvä olla kohtuullisessa määrin ajan tasalla ja tässä yhteydessä käyttökelpoinen tietolähde on ajan tasalla oleva kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma.

Vesihuoltolain 5 §:n 2.momentin mukaan kunnan tulee yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten kanssa laatia ja pitää ajan tasalla alueensa kattavat vesihuollon kehittämissuunnitelmat. Kehittämissuunnitelmia laatiessaan kunnan tulee olla riittävässä yhteistyössä muiden kuntien kanssa.

Vesihuoltolaissa ei ole yksityiskohtaisia vaatimuksia vesihuollon kehittämissuunnitelmalle eikä se ole kuntaa oikeudellisesti sitova suunnitteluväline. Vesihuollon kehittämissuunnitelma on tarkoitettu joustavaksi suunnittelun välineeksi, jonka sisältö ja tarkkuus riippuvat kunnan tarpeista. Tarpeita arvioidaan suhteessa VHL:n 1 §:ssä määriteltuihin tavoitteisiin, joita ovat seuraavat:

- kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä
- kohtuullisin kustannuksin on saatavissa terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemärointi.

Vesihuoltolain (VHL 4 §) mukaisia valvontaviranomaisia ovat alueellinen ympäristökeskus sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Kehittämissuunnittelun päivittämisprosessissa on tärkeää jo alkuvaiheessa kytkeä kuntatason valvontaviranomaiset (terveydensuojeluviranomainen, ympäristönsuojeluviranomainen) tiiviisti mukaan suunnitteluun. Lisäksi alueellisen ympäristökeskuksen asiantuntemus tulee hyödyntää selvitettyä kunnan vesihuollon kehittämistarpeita ja yhteyksiä seudullisiin kysymyksiin. Kuntien välinen yhteistyö vesihuollossa lisääntyy ja siten myös kunta- ja seututasoisen suunnittelun yhteensovittaminen on tarpeen järjestää asianmukaisesti.

LIITE 6/2.Vesihuollon suunnitteluun vaikuttavaa lainsäädäntöä

Laki vesihuollon tukemisesta (686/2004)

Tässä laissa säädetään vesihuollon tukemisesta valtion talousarviossa tätä varten myönnettävillä määrärahoilla. Vesihuoltotoimenpidettä voidaan tukea myöntämällä sitä varten avustusta tai toteuttamalla toimenpide valtion työnä. Tässä yhteydessä esitetään ko. laista millaisia toimenpiteitä voidaan tukea ja mitkä ovat tukemisen yleiset edellytykset.

Laki vesihuollon tukemisesta (3 §): Tukea voidaan myöntää vesihuoltolaissa (119/2001) tarkoitettulle vesihuoltolaitokselle tai muulle vesihuoltoon varten perustetulle yhtymälle tai yhteisölle taikka kuntayhtymälle tai kunnalle vesihuoltotoimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on:

- 1) alueellisen yhteistyön aikaansaaminen vesihuollossa
- 2) vesihuollon turvaaminen erityistilanteissa
- 3) vesihuoltolain 1 §:ssä tarkoitettuna vesihuollon aikaansaaminen maaseutuyhdyskunnissa ja haja-asutusalueilla
- 4) pinta- tai pohjavesien pilaantumisen ehkäiseminen taikka niiden tilan parantaminen

Edellä mainitut vesihuoltotoimenpiteet (kohdat 1-4) ovat tällä hetkellä vesihuollon kehittämisessä painotettavia osa-alueita ja ne on hyvä huomioida myös kunnan vesihuollon kehittämissuunnittelussa. Kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmissa ei kaikissa tapauksissa ole käsitelty ko. osa-alueita seikkaperäisesti, mutta suunnitelmien päivityksen yhteydessä näin voidaan tehdä. Päivitystarvetta arvioitaessa kannattaa tarkastella sitä onko kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmassa käsitelty ko. asioita riittävän laajasti. Jos ei ole, on olemassa selvä päivitystarvetta puoltava asetelma.

Laki vesihuollon tukemisesta (4 §): Vesihuoltotoimenpiteen tukemisen edellytyksenä on, että:

- 1) sen toteuttamista on taloudellisista, terveydellisistä, ympäristönsuojelullisista tai muista niihin verrattavista syistä pidettävä tarpeellisenä
- 2) sitä varten on laadittu suunnitelma, jossa on otettu huomioon kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma ja alueellinen vesihuollon yleissuunnitelma
- 3) tuettaessa vedenhankintaa varmistetaan jätevesien käsittelyn riittävyys ja tuettaessa jätevesien poisjohtamista ja käsittelyä myös vedenhankintaan liittyvät näkökohdat otetaan riittävästi huomioon
- 4) toimenpiteen kustannukset ovat kohtuulliset sillä saavutettaviin hyötyihin verrattuna

LIITE 6/3.Vesihuollon suunnitteluun vaikuttavaa lainsäädäntöä

Edellä mainittu kohta 2) on tässä yhteydessä erityisen merkittävä. Jos kunta tai vesihuoltolaitos haluaa tukea vesihuoltotoimenpiteelleen, huomioidaan sitä varten laadittavassa suunnitelmassa kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma ja alueellinen vesihuollon yleissuunnitelma.

Lisäksi kuntien on hyvä olla aktiivisia vesihuollon alueellisessa suunnittelussa. Kunnissa suunnitellut merkittävät vesihuollon kehittämistoimenpiteet on tarpeen saada osaksi alueellista suunnitelmaa ja tästä syystä kuntien ja alueellisen ympäristökeskuksen yhteistyö on merkittävässä roolissa. Alueellinen ympäristökeskus koordinoi vesihuollon alueellista yleissuunnittelua ja päättää vesihuollon tukien myöntämisestä.

Ympäristönsuojelulaki (86/2000)

Ympäristönsuojelulaki (19 §): Kunnanvaltuusto voi antaa tämän lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisia paikallisista olosuhteista johtuvia, kuntaa tai sen osaa koskevia yleisiä määräyksiä, jotka koskevat muuta kuin tämän lain mukaan luvanvaraista toimintaa taikka 61, 62 tai 78 §:n mukaan ilmoitusvelvollista toimintaa tai puolustusvoimien toimintaa (kunnan ympäristönsuojelumääräykset).

Määräykset voivat koskea:

- 1) toimia, rajoituksia ja rakennelmia, joilla ehkäistään päästöjä tai niiden haitallisia vaikutuksia;
- 2) erityisen häiritsevän tilapäisen melun tai tärinän torjuntaa;
- 3) toimintojen sijoittumisen ympäristönsuojelullisia edellytyksiä asemakaava-alueen ulkopuolella;
- 4) alueita, joilla ympäristön erityisen pilaantumisvaaran vuoksi on kielletty jäteveden johtaminen maahan, vesistöön tai vesilain 1 luvun 2 §:n mukaiseen uomaan;
- 5) vyöhykkeitä ja alueita, joilla lannan ja lannoitteiden sekä maataloudessa käytettävien ympäristölle haitallisten aineiden käyttöä rajoitetaan;
- 6) valvontaa varten tarpeellisten tietojen antamista; sekä (30.12.2004/1300)
- 7) vesien tilan parantamista koskevia toimia, jotka ovat vesienhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisen vesienhoitosuunnitelman mukaan tarpeellisia. (30.12.2004/1300)

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi myöntää poikkeuksen ympäristönsuojelumääräyksestä siinä mainituin perustein.

Ennen ympäristönsuojelumääräysten antamista on asianomaiselle alueelliselle ympäristökeskukselle sekä työvoima- ja elinkeinokeskukselle varattava tilaisuus lausunnon antamiseen. Päätös ympäristönsuojelumääräysten hyväksymisestä annetaan tiedoksi siten kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Päätös katsotaan annetun tiedoksi, kun kuulutus on asetettu yleisesti nähtäville. Samoin on kuulutettava ympäristönsuojelumääräysten voimaantulosta. Määräykset on lähetettävä tiedoksi alueelliselle ympäristökeskukselle.

LIITE 6/4.Vesihuollon suunnitteluun vaikuttavaa lainsäädäntöä

Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelman laatimisessa on huomioitava kunnassa mahdollisesti voimassa olevat ympäristönsuojelumääräykset. Niissä on yleensä otettu kantaa muun muassa haja-asutusalueiden jätevesihuoltoon liittyviin asioihin.

Ympäristönsuojelulain mukaisia valvontaviranomaisia ovat alueellinen ympäristökeskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Ne valvovat ympäristönsuojelulain tavoitteiden toteutumista alueellaan.

Ympäristönsuojelulain nojalla on annettu säädös liittyen haja-asutuksen jätevesiin. Valtioneuvoston asetuksella talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (542/2003) annetaan vähimmäisvaatimuksia jätevesien puhdistuksesta, jätevesijärjestelmien suunnittelusta ja rakentamisesta sekä käytöstä ja huollosta. Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmassa on tarpeen esittää strateginen näkökulma siitä miten yhteistä viemärintiä tullaan edistämään.

Ympäristönsuojelulain sekä vesihuoltolain nojalla on annettu valtioneuvoston päätös (888/2006) yhdyskuntajätevesistä. Asetuksen 3 § 1 momentissa mainitaan: "Taajamat on sisällytettävä vesihuoltolain (119/2001) 8 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettaviin alueisiin".

Ympäristönsuojelulain 8 §:ssä on säädetty pohjaveden pilaamisesta (pohjaveden pilaamiskielto). Alueellinen ympäristökeskus valvoo pohjaveden laadun yleistä turvaamista. Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmassa on hyvä huomioida kunnan alueella olevat pohjavesialueet niin, että suunnitellut ratkaisut edistävät pohjavesien laadun turvaamista.

Terveydensuojelulaki (763/1994)

Terveydensuojelulain 6 §: Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa.

Terveydensuojelulaki 7 §: Kunnan terveydensuojeluun kuuluvista tehtävistä huolehtii kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin (kunnan terveydensuojeluviranomainen).

Terveydensuojelulaki 8 §. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa ennakolta varauduttava erityistilanteiden aiheuttamien terveyshaittojen ehkäisemiseksi, selvittämiseksi ja poistamiseksi tarvittaviin valmius- ja varotoimenpiteisiin.

Terveydensuojelulaki 20 §: Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on säännöllisesti valvottava talousvettä toimittavan laitoksen jakaman veden laatua sekä tankeissa, pulloissa tai säiliöissä myytäväksi tarkoitettun talousveden laatua.

LIITE 6/5.Vesihuollon suunnitteluun vaikuttavaa lainsäädäntöä

Terveydensuojelulaki 21 §: Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään tarkemmin talousveden laatuvaatimuksista, desinfioimisesta, käsittelyyn käytettävistä kemikaaleista, johtamis- ja käsittelylaitteiden materiaalien terveydellisistä ominaisuuksista sekä muista veden laatuun vaikuttavista seikoista samoin kuin talousveden säännöllisestä valvonnasta ja tarvittavista tutkimuksista.

Terveydensuojelulaki 22 §: Viemäri siihen liittyvine puhdistus- ja muine laitteineen on suunniteltava, sijoitettava, rakennettava ja kunnossapidettävä siten, ettei siitä aiheudu terveyshaittaa.

Edellä on esitetty joitakin poimintoja terveydensuojelulaista. Vesihuoltoon liittyä paljon terveydensuojelulain kautta tulevia vaatimuksia. Niiden valvomisessa on kunnan terveydensuojeluviranomaisella merkittävä rooli ja siksi myös ko. viranomaisen osallistuminen aktiivisesti kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelman laatimiseen on erittäin tärkeää.

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)

Maankäyttö- ja rakennuslaki 1 §: Tämän lain tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä.

Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa.

Hyvän elinympäristön luomisessa vesihuollolla on merkittävä osa ja siitä syystä maankäytön ja vesihuollon suunnittelujen on hyvä olla riittävässä yhteydessä toisiinsa. Maankäytön suunnittelua koskeva tavoite osallistumismahdollisuuden ja vuorovaikutteisuuden turvaamisesta sopii tavoitteeksi myös vesihuollon suunnittelulle.

LIITE 6/6.Vesihuollon suunnitteluun vaikuttavaa lainsäädäntöä

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5 §: Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on vuoro-vaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää:

- 1) turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista;
- 2) yhdyskuntarakenteen ja alueiden käytön taloudellisuutta;
- 3) rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista;
- 4) luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä;
- 5) ympäristönsuojelua ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä;
- 6) luonnonvarojen säästeliästä käyttöä;
- 7) yhdyskuntien toimivuutta ja hyvää rakentamista;
- 8) yhdyskuntarakentamisen taloudellisuutta;
- 9) elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä;
- 10) palvelujen saatavuutta; sekä
- 11) liikenteen tarkoituksenmukaista järjestämistä sekä erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen toimintaedellytyksiä.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 8 §: Kunnan ja alueellisen ympäristökeskuksen kesken käydään vähintään kerran vuodessa kehittämiskeskustelu, jossa käsitellään kunnan alueiden käytön suunnitteluun ja sen kehittämiseen, vireillä oleviin ja lähi-aikoina vireille tuleviin merkittäviin kaava-asioihin sekä kunnan ja alueellisen ympäristökeskuksen yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä.

Kehittämiskeskustelu on hyvä työtapaa käsitellä kunnan kehittämiseen liittyviä merkittäviä asioita. Tässä MRL:n mukaisessa kehittämiskeskustelussa on painopiste maankäytön suunnitteluun liittyvissä asioissa, mutta vesihuoltoa olisi hyvä käsitellä yleisellä tasolla maankäytön suunnitteluun vaikuttavana osa-alueena

Vesihuoltolaki ei edellytä kunnan ja alueellisen ympäristökeskuksen käyvän kehittämiskeskustelua vesihuoltoasioissa, mutta on kuitenkin tarpeellista käydä erillisiä ajankohtaiskeskusteluja esimerkiksi voimakkaasti kasvavissa kunnissa ja kaikissa kunnissa vesihuollon kehittämissuunnitelman päivytyksen yhteydessä. Vesihuollon ajankohtaiskeskustelussa käsitellään muun muassa seuraavia asioita:

- todetaan vesihuollon kehittämissuunnitelman ajantasaisuus
- todetaan ovatko toiminta-alueiden määrittelyt ajan tasalla
- keskustellaan kunnan vesihuollon kehittämissuunnittelun yhtymäkohdista alueelliseen suunnitteluun

Maankäyttö- ja rakennuslaki 9 §: Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

LIITE 6/7.Vesihuollon suunnitteluun vaikuttavaa lainsäädäntöä

Kaavan (esim. yleiskaava ja asemakaava) laatimisen yhteydessä on selvitettävä tarpeellisessa määrin tarkasteltavien vaihtoehtojen vaikutuksia, muun muassa yhdyskuntataloudellisia vaikutuksia. Tässä yhteydessä tarkastellaan myös vesihuoltoon liittyviä seikkoja. Suunniteltavan alueen osalta selvitetään mahdollisuudet liittää alue vesijohto- ja viemäriverkostoon. Tässä selvitystyössä ajan tasalla oleva kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma on kaavoittajalle käyttökelpoinen työkalu. Toisaalta kaavoituksesta tulee esittää vesihuollon suunnittelulle kehittämistarpeita, jos vesihuollon kehittämissuunnitelma ei ole riittävän ajan tasalla.

Kunnan kehittämisen pitkän aikavälin suuntaviivat ja tavoitteet määritellään strategisessa suunnittelussa. Tässä yhteydessä luodaan pohja kunnan asutuksen ja elinkeinoelämän kehittämiselle ja asetetaan maankäytön suunnittelulle tavoitteeksi tehdä mahdolliseksi strategisessa suunnittelussa määritellyt asiat. Tässä yhteydessä asetetaan päätöksenteossa myös tekniselle huollolle (esim. vesihuolto) vaatimuksia.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 14 §: Kunnassa tulee olla rakennusjärjestys. Rakennusjärjestyksen määräykset voivat olla erilaisia kunnan eri alueilla.

Rakennusjärjestyksessä annetaan paikallisista oloista johtuvat suunnitelmallisen ja sopivan rakentamisen, kulttuuri- ja luonnonarvojen huomioon ottamisen sekä hyvän elinympäristön toteutumisen ja säilyttämisen kannalta tarpeelliset määräykset. Rakennusjärjestyksen määräykset eivät saa olla maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuuttomia.

Rakennusjärjestyksen määräykset voivat koskea rakennuspaikkaa, rakennuksen kokoa ja sen sijoittumista, rakennuksen sopeutumista ympäristöön, rakentamistapaa, istutuksia, aitoja ja muita rakennelmia, rakennetun ympäristön hoitoa, vesihuollon järjestämistä, suunnittelutarvealueen määrittelemistä sekä muita niihin rinnastettavia paikallisia rakentamista koskevia seikkoja.

Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmaa laadittaessa täytyy ottaa huomioon rakennusjärjestyksessä mahdollisesti olevat vesihuollon järjestämistä koskevat määräykset. Määräykset saattavat koskea erityisesti vesihuoltoa haja-asutusalueella.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 18 §: Alueellinen ympäristökeskus edistää ja ohjaa kunnan alueiden käytön suunnittelun ja rakennustoimen järjestämistä.

Alueellisen ympäristökeskuksen on erityisesti valvottava, että kaavoituksessa, rakentamisessa ja muussa alueiden käytössä otetaan huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, muut alueiden käyttöä ja rakentamista koskevat tavoitteet sekä kaavoitusasioiden ja rakennustoimen hoitoa koskevat säännökset siten kuin tässä laissa säädetään.

LIITE 6/8.Vesihuollon suunnitteluun vaikuttavaa lainsäädäntöä

Maankäyttö- ja rakennuslaki 20 §: Kunnan on huolehdittava alueiden käytön suunnittelusta sekä rakentamisen ohjauksesta ja valvonnasta alueellaan. Kunnalla tulee olla käytettävissään tehtäviin riittävät voimavarat ja asiantuntemus.

Kunnassa, jonka asukasluku on yli 6 000, tulee olla kaavoittaja, jolla on kunnan kaavoitustehtävien hoidon edellyttämä pätevyys. Kaavoittaja voi myös olla kuntien yhteinen tai kunta voi antaa tehtävän sopimuksen nojalla toisen kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa olevan kaavoittajan hoidettavaksi.

Valmiuslaki (1080/1991)

Valmiuslaki 40 §: Valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion liikelaitosten ja muiden valtion viranomaisten sekä kuntien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muin toimenpitein varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Poikkeusoloihin varautumista johtaa, valvoo ja yhteensovittaa valtioneuvosto sekä kukin ministeriö hallinnonalallansa.

Valmiuslain mukaisesta valmiussuunnitelmasta kunnassa vastaa kunnan ohjesäännön mukaisesti pääsääntöisesti kunnanjohtaja. Valmiussuunnitelmat tehdään kuntien peruspalveluiden toiminnan varmistamiseksi poikkeusoloissa. Jokainen toimiala vastaa omista toimialasuunnitelmistaan, joista kunnan yhteinen valmiussuunnitelma kootaan. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kunnallinen vesihuoltolaitos voi laatia vesihuollon osuuden kunnan valmiussuunnitelmaan. Kunnan tulee huolehtia siitä, että toimialasuunnitelmat tulevat tehdyiksi.

Hallintolaki (434/2003), kuntalaki (365/1995)

Hallintolain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa. Hallintolaissa säädetään hyvän hallinnon perusteista sekä hallintoasiassa noudatettavasta menettelystä. Lakia sovelletaan muun muassa valtion ja kunnan viranomaisissa.

Kunnan hallinnossa noudatetaan kuntalakia, jollei lailla toisin säädetä.

LIITE 6/9.Vesihuollon suunnitteluun vaikuttavaa lainsäädäntöä

Kuntalaki 27 §: Valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

- 1) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin;
- 2) järjestämällä kunnan osa-alueita koskevaa hallintoa;
- 3) tiedottamalla kunnan asioista ja järjestämällä kuulemistilaisuuksia;
- 4) selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa;
- 5) järjestämällä yhteistyötä kunnan tehtävien hoitamisessa;
- 6) avustamalla asukkaiden oma-aloitteista asioiden hoitoa, valmistelua ja suunnittelua; sekä
- 7) järjestämällä kunnallisia kansanäänestyksiä.

Kuntalaki 29 §: Kunnan on tiedotettava asukkailleen kunnassa vireillä olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä ratkaisuksista ja niiden vaikutuksista. Kunnan on laadittava tarvittaessa katsauksia kunnan palveluja, taloutta, ympäristönsuojelua ja maankäyttöä koskevista asioista. Asukkaille on myös tiedotettava, millä tavoin asioista voi esittää kysymyksiä ja mielipiteitä valmistelijoille ja päättäjille.

Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelman laatiminen on vesihuoltolaissa asetettu kuntaa koskeva velvoite. Vesihuolto on olennainen kuntalaisten elämään vaikuttava yhdyskuntatekninen palvelu ja sen laadukas toteuttaminen vaikuttaa merkittävästi asukkaiden viihtyvyyteen ja terveyteen. Lisäksi vesihuollolla on osaltaan vaikutusta kunnan ympäristönsuojelun tilaan. Kunnan vesihuollon kehittämissuunnittelun vireilläolosta on tiedotettava asukkaille asianmukaisesti ja varattava kohtuullinen osallistumismahdollisuus asioiden käsittelyyn.

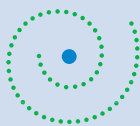
KUVAILULEHTI

<i>Julkaisija</i>	Pirkanmaan ympäristökeskus		<i>Julkaisu-aika</i> Helmikuu 2008	
<i>Tekijä(t)</i>	Pirkanmaan ympäristökeskus, Hämeen ympäristökeskus			
<i>Julkaisun nimi</i>	Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma - hyviä suunnittelukäytäntöjä			
<i>Julkaisusarjan nimi ja numero</i>	Ympäristöopas 2008			
<i>Julkaisun teema</i>				
<i>Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut</i>				
<i>Tiivistelmä</i>	<p>Ensimmäiset kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmat valmistuivat kunnissa vuonna 2004. Nyt vesihuollon kehittämissuunnitelmien osalta ollaan siirtymässä niiden päivytysvaiheeseen Tämä julkaisu on laadittu ensisijaisesti kunnan vesihuollon kehittämisestä vastaavan tahon tueksi arvioitaessa olemassa olevan suunnitelman sisältöä ja päivittämistarvetta.</p> <p>Julkaisu ei pyri olemaan kuntia sitova, vaan sen tavoitteena on antaa suunnitteluun osallistuville esimerkkejä ja suuntaviivoja strategisluonteisen vesihuollon kehittämissuunnitelman laatimiseksi. Tavoitteena on tuoda esiin myös uusia näkökulmia helpottamaan suunnitelman sisällön laadintaa ja korostaa vesihuollon merkittävyyttä välttämättömyyspalveluna.</p>			
<i>Asiasanat</i>	kehittämissuunnitelma, vesihuolto			
<i>Rahoittaja/ toimeksiantaja</i>	Pirkanmaan ympäristökeskus			
	ISBN 978-952-11-3006-9 (nid.)		ISBN 978-952-11-3007-6 (PDF)	
	ISSN 1238-8602 (pain.)		ISSN 1796-167X (verkkoi.)	
	<i>Sivuja</i> 36	<i>Kieli</i> Suomi	<i>Luottamuksellisuus</i> Julkinen	<i>Hinta (sis.alv 8 %)</i> 10 €
<i>Julkaisun myynti/ jakaja</i>	Pirkanmaan ympäristökeskus			
<i>Julkaisun kustantaja</i>	Pirkanmaan ympäristökeskus			
<i>Painopaikka ja -aika</i>	Tampereen yliopistopaino Oy 2008			

Ensimmäiset kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmat valmistuivat kunnissa vuonna 2004. Nyt vesihuollon kehittämissuunnitelmien osalta ollaan siirtymässä niiden päivitysvaiheeseen. Päivittämistarpeeseen vaikuttavat monet tekijät, kuten mm. muutokset yhdyskuntakehityksessä, kuntien yhdistymishankkeet sekä kuntien vesihuoltolaitosten yhä ilmeisemmäksi käyvä tarve lisätä yhteistyötä yli kuntarajojen.

Julkaisu on laadittu ensisijaisesti kunnan vesihuollon kehittämisestä vastaavan tahon tueksi arvioitaessa olemassa olevan suunnitelman sisältöä ja päivittämistarvetta.

Julkaisu ei pyri olemaan kuntia sitova, vaan sen tavoitteena on antaa suunniteluun osallistuville esimerkkejä ja suuntaviivoja strategisluonteisen vesihuollon kehittämissuunnitelman laatimiseksi. Tavoitteena on tuoda esiin myös uusia näkökulmia helpottamaan suunnitelman sisällön laadintaa ja korostaa vesihuollon merkittävyyttä välttämättömyyspalveluna.

**PIRKANMAAN
YMPÄRISTÖKESKUS**

**HÄMEEN
YMPÄRISTÖKESKUS**

ISBN 978-952-11-3006-9 (nid.)

ISBN 978-952-11-3007-6 (PDF)

ISSN 1238-8602 (pain.)

ISSN 1796-167X (verkkokj.)